

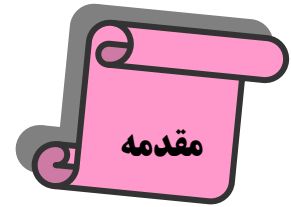
معاونت آموزش ابتدایی

سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱

فعالیت های مکمل و فوق برنامه

گروه آموزش پیش دبستانی و دبستانی

فعالیت های مکمل و فوق برنامه بخشی از برنامه های رسمی و غیر رسمی دانش آموزان را در بر می گیرد، که در خارج از کلاس و مدرسه به عنوان راهبردهای دانش آموزان در عبور موفقیت آمیز از موانع برنامه درسی طرح می گردد و این گونه فعالیت ها با مشارکت دانش آموزان و معلمان به فعلیت می رسد و موجب غنای برنامه درسی و تعمیق یادگیری می شود و هم چنین توجه به استعدادها و نیازها و علایق متفاوت دانش آموزان در پرورش توانمندی های بالقوه آنان برای انجام وظایف و مسوولیت های فردی و اجتماعی مورد تأکید است. پس از اجرای فعالیت های مکمل و فوق برنامه لازم است میزان اثربخشی و تحقق اهدافی که بر این برنامه مترتب بوده را ارزیابی کرد که آیا دانش آموز به این سطح از یادگیری، مهارت یا نگرش دست یافته است یا خیر. در صورت حصول نتیجه مطلوب در پایان ارزیابی می توان این فعالیت ها را در بوته تجارب موفق مدیریتی قرار داد در همین راستا طراحی و اجرای فعالیت های مکمل و فوق برنامه می تواند کلاس را از حالت فراگرفتن علوم با نشستن بر روی نیمکت مدرسه و گوش دادن به سخنان معلم خارج نماید به طوری که معلم و دانش آموز اندیشه خلاق خود را به کار ببندند و مهارت هایی مانند تفکر حل مسئله و تصمیم گیری را کسب کنند. هم چنین فراهم نمودن این فرصت برای دانش آموزان تا ذهن آنان را بر انگیزاند و فراگیران را به سؤال و کنجکاوی هدایت نماید و در نهایت محرک فکر، جهت دست یابی به نوآوری و خلاقیت شود.

در جهانی که هر لحظه اش آستان تغییرات مهمی است؛ موفقیت همواره در دسترس کسانی خواهد بود که تشنه ی یادگیری هستند

**اهمیت و ضرورت
فعالیت های مکمل
و فوق برنامه**

در مدارس هدف انتقال دانش نیست زیرا دستگاه ها بهتر دانش را منتقل می کنند. بلکه هدف مدارس یاد دادن است یعنی ایجاد شرایط برای یادگیری. مدارس به ویژه مقاطع ابتدایی و راهنمایی محل کشف و بروز استعداد های افراد و تمرین و تثبیت آنهاست.

مدیران و معلمان به طور مؤثر در برنامه یادگیری و رضایت دانش آموزان و فعالیت های بهبود و ارتقای مستمر کیفیت نقش دارند. کیفیت چیزی نیست که بتوان به مدرسه تزریق کرد، تحقق کیفیت نیازمند مشارکت صادقانه همه کارکنان و معلمان و عوامل مدرسه است.

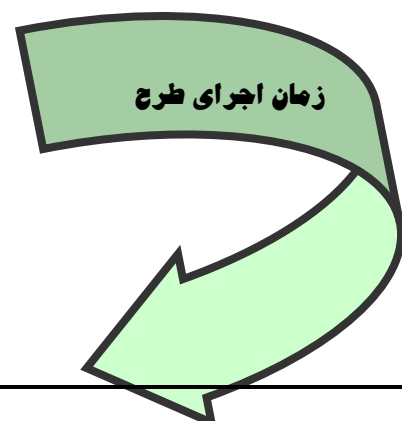
کار معلم و مربیان هنرمند این است که با فعالیت های زنده و پویا و با ایجاد لحظه های نشاط آور مفاهیم را به فراگیران عرضه کنند، نه آنکه به عنوان یک وظیفه مکانیکی، بدون تحریک اشتیاق دانش آموز و بدون نوآوری و خلاقیت، تنها ذهن دانش آموز نباید صرفاً مکانی برای انباشتن اطلاعات و محتویات کتاب باشد، بلکه باید به رشد همه جانبه دانش به صورت یک جانبه و مستقیم مطالب را ارائه کنند. چون آموز بیش از هر چیز بها داده شود. فراگرفتن علوم با نشستن بر روی نیمکت مدرسه و گوش دادن به سخنان معلم میسر نیست شاید آموزش صرف صورت گیرد اما در آموزش واقعی باید دانش آموز از کلاس بیرون بیاید و وارد زندگی و اجتماع شود.

فراهم نمودن این فرصت برای دانش آموز باعث می شود تا ذهن فراگیر را بر انگیزاند و او را به سوال و کنجکاوی کشانده، محرک فکر، جهت دستیابی به نوآوری و خلاقیت شود.

همچنین در مدرسه طوری برنامه ریزی شود که معلم و دانش آموز اندیشه خلاق خود را به کار ببندند و مهارت هایی مانند تفکر حل مسئله و تصمیم گیری را کسب کنند. دانش آموز را باید آموزش داد تا مهارت و دانش را بیاموزد نه آنکه چیزی را به او القاء کرد. هدف ، پرورش استعدادهاست.

- ۱- افزایش کارآیی، اثربخشی و بهره وری
- ۲- غنی سازی برنامه های درسی
- ۳- شکوفایی استعدادها و قابلیت های بالقوه دانش آموزان
- ۴- تعمیق یادگیری و ترغیب و تشویق دانش آموزان به انجام کار گروهی و مشارکتی (تقویت روحیه تعاون و همکاری در فراگیران)
- ۵- توسعه ی فعالیت های خارج از کلاس
- ۶- ایجاد تعامل، تبادل اطلاعات دانش آموزان با محیط (جامعه)
- ۷- پاسخ گویی دانش آموزان به نیازهای محلی و منطقه ای
- ۸- مرتفع نمودن نارسایی های برنامه های درسی
- ۹- شناسایی معلمان توانمند و فعال
- ۱۰- فراهم نمودن زمینه های لازم به منظور ساختن محیط آموزشی پرنشاط و پویا

گستره ی اجرا

مدارس ابتدایی سطح شهرو روستا های استان کردستان

فعالیت فوق برنامه و مکمل چیست؟

فرآیند یاددهی و یادگیری ، فرآیند دو جانبه ای است که در آن یاددهی با ابتکار و خلاقیت معلم و یادگیری بر اساس مفاهیم و اهداف درس است به نحوی که هر دو طرف فرآیند ، معلم و متعلم در این فعالیت مشارکت داشته باشند.

به فعالیت هایی که براساس نوآوری و ابتکار معلمین درکنار تدریس و براساس آموزش مفاهیم و اهداف درس به کارگرفته شوند و در داخل یا خارج از کلاس درس انجام شود؛ نیز یکی از اشکال فعالیت های **مکمل** گفته می شود. چنان چه این فعالیت ها با توجه به شرایط خاص منطقه ای یا اقلیمی باشد و یا در راستای آموزش استعداد های خاص فراگیران باشد فعالیت های **فوق برنامه** گفته می شود.

تعریف فعالیت های مکمل و فوق برنامه

فعالیت مکمل: فعالیتی است که براساس درون مایه دروس، یک یا چند موضوع درسی در زمینه ی آموزشی طراحی می شود. این فعالیت در راستای عمق بخشی به برنامه های درسی طراحی می گردد. (در طول برنامه ی درسی طراحی می شود)

فعالیت فوق برنامه: مجموعه فعالیت های سازمان یافته و پیش بینی شده ای است که به منظور تثبیت، تعمیق، آشنایی و کارکرد علمی در طول سال تحصیلی برای دانش آموزان در نظر گرفته می شود تا به رشد و شکوفایی استعدادها و مشارکت در برنامه عملی کمک نماید. این فعالیت در عرض برنامه ی درسی قرار دارد و نیازهای دانش آموزان و تمرکز محلی و منطقه ای را مورد توجه قرار می دهد و موجب غنای برنامه ی درسی می شود. در توسعه ی تجارب تربیتی دانش آموزان، نقش و اهمیت خاصی را ایفا می کند. (در عرض برنامه ی درسی طراحی می شود)

مراحل طراحی فعالیت فوق برنامه

اهداف وزارت آموزش و پرورش بسیار کلی است مدارس باید بر حسب دوره تحصیلی و بانگاه به اهداف کلی، اهداف اختصاصی و تفصیلی و قابل دستیابی خود را تدوین کنند. به همین دلیل لازم است در ابتدای سال تحصیلی هدف گذاری یکساله برای مدرسه صورت گیرد و اهداف در حیطه های آموزشی، فرهنگی تربیتی و سپس خدماتی و رفاهی به ترتیب اولویت بندی و مشخص گردد. بعد از تعیین اهداف باید در صدد باشیم در برنامه زمانی معین شده باشیوه های مؤثر به نتیجه مطلوب و دلخواه برسیم.

مراحل تهیه و تدوین فعالیت های مکمل

الف (تعیین مفاهیم اصلی درس یا مفاهیم مرتبط به هر درس .

ب (مشخص کردن سطوح حیطه های یادگیری .

ج (مشخص کردن هدف .

د (انتخاب روشهای متناسب با مفاهیم و اهداف درسی .

ه (اجرای روشهای مناسب در تهیه و تولید فعالیتهای مکمل بر اساس مفاهیم و اهداف درس .

مراحل تهیه و تدوین فعالیتهای فوق برنامه

الف (تعیین برنامه ها و فعالیتهای با توجه به شرایط و امکانات محلی و منطقه ای

ب (مشخص کردن فعالیتهای و برنامه هایی که در قالب فعالیتهای فوق برنامه قرار می گیرد .

ج (تعیین هدف یا اهداف یادگیری با تأکید بر حیطه های نگرشی و مهارتی .

د (تعریف عملیاتی فوق برنامه بر اساس روشهای فعال تدریس .

در تنظیم فعالیت فوق برنامه مراحل ذیل انجام می گیرد.

۱- نیاز سنجی:

محور فعالیت با توجه به سن ، جنس و موقعیت دانش آموزان و با توجه به علایق و نیازهای فراگیران خواهد بود.

۲- انتخاب نوع فعالیت:

با توجه به نیازهای اعلام شده و با توجه به امکانات و منابع ، هر کدام از اعضای شورای مدرسه می توانند پیشنهاداتی را ارائه نمایند و از بین برنامه ها و فعالیت های پیشنهادی بهترین برنامه ها انتخاب شود. مشارکت معلمان در تدوین فعالیت های فوق برنامه این احساس را برای معلم ایجاد می کند که به تعمیق یادگیری فراگیر کمک خواهد کرد لازم به ذکر است موافقت اولیاء و مشارکت آنها هم نقش مهمی در تسهیل این امر خواهد داشت.

۳- تعیین اهداف:

در انتخاب بهترین پیشنهاد و بهترین برنامه باید توجه داشت این نوع برنامه تا چه اندازه حیطه های سه گانه یادگیری را در بر می گیرد. (حوزه شناختی ، حوزه مهارتی و حوزه نگرشی). هر چه تفکر خلاق دانش آموز را بیشتر برانگیزد و انگیزه را بیشتر تقویت کند ، فعالیت مناسب تری خواهد بود.

۱-تهیه و طراحی فعالیت های مکمل و فوق برنامه در سال تحصیلی جاری در ۹۷ درصد مدارس آن

شهرستان ،منطقه،ناحیه مورد انتظارمی باشد

۲-تهیه و طراحی فعالیت های مکمل و فوق برنامه فرصتی مناسب برای اولیای مدارس است که متناسب

با شرایط محیطی،اجتماعی و فرهنگی و تفاوت های فردی دانش آموزان به تهیه و طراحی فعالیت های

مرتبط و مناسب بپردازند

۳-در تهیه و طراحی فعالیت های مکمل و فوق برنامه لازم است که مفاد کتاب راهنمای تدوین و طراحی

فعالیت های مکمل و فوق برنامه تالیف دفتر آموزش و خلاقیت پیش دبستانی و ابتدایی وزارت متبوع

ملاک عمل قرار گیرد و از آخرین ویرایش آن استفاده گردد.

۴-ضرورت دارد هر شهرستان ،منطقه ضمن توجیه مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی ، مدیران و

کلیه معلمان و عوامل اجرایی مدارس از محتوای کتاب راهنما بروشوری به منظور آگاهی بخشی و رهنمود

دادن به معلمان تهیه و در مدارس توزیع نمایندو مدارس نیز به شیوه های مختلف و متنوع در قالب

برنامه های عملیاتی آموزشیگاهی زمینه دانش افزایی و آگاهی معلمان واحد آموزشی خود را فراهم

نمایند.

۵-زمینه یابی ، پیش بینی ،تهیه و طراحی فعالیت های مکمل و فوق برنامه به صورت سالیانه و ماهیانه و

اجرای آن در زمان تعیین شده از توصیه های اساسی در اجرای این دسته برنامه هاست.

۶-تدوین و اجرای فعالیت های مکمل و فوق برنامه خارج از برنامه رسمی و آموزش های آموزشیگاهی

نیست بلکه مؤید این برنامه ها و در جهت تحقق اهداف تربیتی می باشند اجرای این برنامه در فرایند

یاددهی یادگیری ضمن تنوع بخشیدن به فعالیت ها موجب تعمیق امر تدریس و یادگیری در دانش

آموزان می گردد.

۷- برنامه ریزی های شهرستان و مدارس باید بگونه ای باشد که تمام مجریان بر اساس ویژگی های خاص دانش آموزان، اولیای آنها، شرایط خاص محیطی و مکانی و استعدادهای و نیازهای بومی و محلی و بین المللی نسبت به طراحی و تهیه فعالیت اقدام نمایند.

۸- فعالیت های مکمل و فوق برنامه دارای مصادیق چهارگانه الف- موضوعات درسی ب- مسایل بومی و محلی ج- مسایل بین المللی د- استعدادهای خاص می باشد که تهیه کنندگان طرح با فعالیت در این زمینه باید به آنها به عنوان محورهای اصلی فعالیت توجه کافی مبذول داشته و از آنها استفاده نمایند.

۹- طراحان فعالیت های مکمل و فوق برنامه بعضاً تهیه و طراحی این فعالیت ها را با تهیه طرح درس برای جشنواره ی روش های تدریس اشتباه می گیرند در حالی که اگر به ویژگیهای تهیه و طراحی فعالیت های مکمل و فوق برنامه در کتاب راهنما مراجعه شود تفاوت آنها دقیقاً مشخص خواهد شد.

۱۰- آنچه در طراحی این فعالیت ها حائز اهمیت است متناسب بودن آنها با شرایط و موقعیت واحدهای آموزشی و محدوده زمانی ارایه محتوای رسمی دروس مختلف می باشد لذا با لحاظ نمودن این مهم، انتظار می رود که طراحی این فعالیت ها توسط معلمان و با پشتیبانی و حمایت های سایر عوامل واحد آموزشی به صورت ماهانه انجام پذیرد و باید مستندات آن به طور منظم در پرونده این فعالیت ها جهت رؤیت بازدیدکنندگان در دفتر آموزشگاه نگهداری گردد.

۱۱- مدیر هر واحد آموزشی ضمن برنامه ریزی برای تبادل تجارب همکاران مدارس همجوار و هم منطقه باید ترتیبی اتخاذ نماید که آثار اجرا شده در واحد آموزشی خود را به صورت نشریه ای مجلد تهیه نموده و در محل رؤیت سایر همکاران قرار دهد.

۱۲- ضروری است مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی نظارت دقیق و مستمری بر نحوه ی اجرای این فعالیت ها داشته باشند و در جلسات گروههای آموزشی مدارس و نشست های تخصصی زمینه تبادل تجربه و همکاری مجریان فعالیت های مکمل و فوق برنامه را به مناسب ترین شیوه ی ممکن فراهم سازند.

۱۳- جشنواره فعالیت های مکمل و فوق برنامه در سال جاری در مدارس به صورت گروهی و در قالب

نشریه های تهیه شده از طرح ها و فعالیت های مکمل و فوق برنامه طراحی شده در مدارس خواهد بود.

الف) مدیران مدارس با تشکیل تیمی از تمام معلمان و مربیان و معاونان واحد آموزشی نسبت به تهیه نشریه ای مجلد از آثار خود و سایر همکاران اقدام و به منظور شرکت در جشنواره یک نسخه از نشریه منسجم خود را حداکثر تا روز دو شنبه اول اسفندماه ۹۱ تحویل کارشناسی آموزش ابتدایی شهرستان نمایند. تشویق معلمان فعال در این مرحله بر عهده مدیر دبستان خواهد بود.

ب) کارشناسی آموزش ابتدایی نیز پس از داوری آثار ارسالی از مدارس ۱- نسبت به ارزیابی دقیق و انتخاب نشریات برتر اقدام می نماید و در شهرستانهای نواحی ۱ و ۲، قروه، مریوان، سقز، بانه نشریات اول و دوم و در سایر شهرستانها و مناطق نشریات اول جهت ارزیابی و تشویق در سطوح استانی و کشوری حداکثر تا تاریخ ۲۰ اسفند ارسال گردد. ۲- کارشناسی های آموزش باید از میان سایر آثار رسیده به

شهرستان، منطقه ضمن انتخاب بهترین و موثرترین آنها نشریه ای به نام شهرستان، منطقه تهیه و حداکثر تا تاریخ ۳۱ فروردین ۱۳۹۲ به گروه ابتدایی سازمان تحویل نمایند. تشویق ۱۰ درصد تهیه کنندگان نشریات برتر مدارس بر عهده شهرستان و منطقه می باشد.

ج- ترتیبی اتخاذ می گردد در صورتی که آثار رسیده به استان مطابق چارچوب کلی تهیه و طراحی فعالیت های مکمل و فوق برنامه تهیه شده باشند. در سطوح استانی و کشوری مورد تقدیر قرار گیرند.

۱۴- طراحی برنامه ها و طرح های ابتکاری در سطح مناطق و مدارس در جهت هدایت، راهنمایی، اطلاع رسانی و افزایش بینش و دانش همکاران در راستای تهیه و تنظیم این فعالیت ها از روش های گوناگون مانند برگزاری کارگاهها و جلسات تخصصی، برگزاری دوره های آموزشی، بازدیدهای علمی و آموزشی و خبر نامه ها، تهیه و توزیع کتب های مناسب و ... از اهمیت ویژه و بالایی برخوردار است.

۱۵- گزارش عملکردی برابر با فرمت های ذیل تهیه تا تاریخ ۹۱/۱۲/۲۰ و تکمیلی آن ۹۲/۰۲/۳۰ به این اداره کل منعکس گردد.

نمون برگ شماره: ۱

عنوان فعالیت: مکمل و فوق برنامه

[illegible]

												۸۹/۹۰
												۹۰/۹۱
												۹۱/۹۲

نمون برگ شماره ۵-۱

عنوان فعالیت: توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

ردیف	اقدامات مورد نیاز	شرح اقدامات (متناسب با انتظارات در استان)		
۱	ارسال شیوه نامه های اجرایی به مدارس تابعه با درج شماره ها و تاریخ آن ها	عناوین برنامه ها	تاریخ	شماره

نمون برگ شماره ۵-۲

عنوان فعالیت: توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

۲	تشکیل جلسات برگزار شده جهت برنامه ریزی و توسعه طرح (توجیهی، تبلیغی، انگیزشی)	تعداد جلسات	تاریخ جلسات	سمت و تعداد شرکت کنندگان در جلسه						
				معلمین پایه های						
				اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	سایر

نمون برگ شماره ۵-۳

عنوان فعالیت: توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

۳	تعداد جلسات هماهنگی برگزار شده با مدرسین آموزش دیده (اجرای طرح و نظارت همگام)	تعداد جلسات:	تاریخ جلسات:	شرکت کنندگان در جلسه		
				زن	مرد	جمع

نمون برگ شماره ۴-۵

عنوان فعالیت: توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

۴	تعداد جلسات توجیهی برگزار شده برای عوامل اجرایی مدارس	تعداد جلسات :	تاریخ جلسات :	شرکت کنندگان در جلسات :		
				مدیر	معاون	سایر

نمون برگ شماره ۵-۵

عنوان فعالیت : توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

۶	میزان جذب اعتبارات استانی برای اجرای طرح	کارگاه	دوره آموزشی	پشتیبانی از اجرای طرح ها	هزینه ها		جمع کل
					تشویق مجریان	سایر	

نمون برگ شماره ۶-۵

عنوان فعالیت: توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

۷	میزان اعتبار شهرستانی اختصاص داده شده	کارگاه	دوره آموزشی	پشتیبانی از اجرای طرح ها	هزینه ها		جمع کل
					تشویق مجریان	سایر	

نمون برگ ۷-۵

عنوان فعالیت: توسعه فعالیت های مکمل و فوق برنامه

۸	تعداد مدارس بازدید شده	دخترانه	پسرانه	جمع کل

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--